

ЖАМОА ИЖРОЧИЛИГИ **(хонандалар ансамбли)**

БОЛАЛАР МУСИҚА ВА САНЪАТ
МАКТАБЛАРИ УЧУН ЎҚУВ ДАСТУРИ

Тушунтириш хати

Анъанавий хонандалик бўлимининг вазифаси эртанги кунимиз эгалари бўлмиш келажак авлодни миллий мусиқа меросимиз билан яқиндан таништириш ҳамда олий ўқув юртларига йўлланма бериш учун хизмат қилади. Хонандаларнинг жамоа бўлиб ижро этиши хонандалар ансамбли дейилади. Ансамбл дарси машғулоти гуруҳ шаклида олиб борилади. Ўргатилаётган асарлар куйлаш ва чалиш учун қулай бўлиши, бу асарлар ёрдамида ашула ва ижрочилик асарларини ўқувчи қийналмасдан эгаллай олиши зарур.

Санъатнинг бу машаққатли йўли бўлмиш мусиқа соҳасини эгалламоқчи бўлган ўқувчини ҳамда ўқитувчининг бурчи унинг улкан мажбуриятлари бир-бири билан узвий боғлиқ бўлиб, санъатнинг бу машаққатли соҳасига ўзини бағишлаган ҳар бир иқтидорли ўқувчигина уни ўз зиммасига олади. Бутун ўқув жараёни махсус мусиқа мактаб ўқувчиларини мутахассислик ҳамда мусиқа илмининг бошқа фанлари билан бир қаторда умумтаълим, яъни ижтимоий фанлар билим ва кўникмалари билан юқори чўққи даражасида қуроллантиришдан иборат.

Профессионал мумтоз ижрочилик йўналиши ашула ва мусиқа асарларининг ғоявий йўналиши, уларнинг юксак бадиий сифати бўлажак ашула ижрочиси маънавий дунёқарашини бойишига самарали таъсир кўрсатиши лозим. Ансамбл бўлиб ижро этишга малакали ашулачи бўлгандагина эришилади.

Мазкур тузилган дастурда ўзбек бастакорлари асарлари, халқ куйлари ва макомлардан намуналар берилган

Ансамбл дарси бўйича ўқув режасида берилган соатлар ҳажми

1-синф йиллик талаблар

Ўқувчиларнинг профессионал мусиқа оламига кириб келишидаги дастлабки қирраларини илғаш, мусикий қобилиятларини ўрганиш, иқтидорини ўрганиш, салоҳияти даражасини белгилаш, овозларга ажратиш, жўровоз бўлиб куйлаш (тинглаш қобилияти, хотира, эсда сақлаб қолиш, усул) ва ҳ.

1. Ўқувчиларни тўғри нафас олишини йўлга қўйиш, талаффузига жиддий эътибор бериш, ашулачилик товушини ҳосил қилиш билим ва кўникмаларини шунингдек товушларни бошқа регистрга ўтгунча чиройли яқунлаш кўникмаларини эгаллаш.
2. Юз-жағ мускуллар эркинлигига, гавдани тўғри тутиш ва нафас олишда томокни эркин ҳолатига эришиш.
3. Ашула куйлашда овоз марказида унли ва ундошларни тўғри шакллантиришга ўрганиш.
4. Овозни ривожлантириш устида энг бошидан бадиий жаҳатдан юксак сифатли овоз, куйлашни вужудга келтириш тавсия этилади.

Тахминий асарлар рўйхати:

1. Устозлар Пўлат Мўмин шеъри Ғ. Рўзиев мусикаси
2. Она (Энг азиз инсон) Ямин Қурбон Шеъри. Икромжон Бўронов мус.
3. Офтоб чикди оламга Халқ кўшиғи.
4. Чори чамбар Тожик халқ кўшиғи
5. Ҳақкалак ўйнасам ман Халқ кўшиғи
6. Ҳей лола Ўзбек фолклор кўшиғи
7. Яллама ёрим Ўзбек халқ кўшиғи
8. Ҳалинчак Сурхон фолклор кўшиқларидан

9. Китоб менинг дўстимсан П. Мўмин шеъри Ғ. Қодиров мусиқаси
 10. Хай ёр-ёр ёрингман Сурхон фолклор кўшиқларидан
 11. Дарё тошқин Ўзбек халқ кўшиғи
 12. Наманганнинг олмаси Ўзбек халқ кўшиғи
- (Эслатма: дастур ўқувчининг ўзлаштиришга ёки икtidорига қараб ўзгариши мумкин)

2-синф

Ўқувчиларда техник кўникмалар устида ишлар давом эттирилади. Ишнингвоз-техник томонлари тўғри шакллантирилган товуш қатори янада кенгайтиришни кўзда тутати.

1. Регистрларни сайқаллаштириш, унли ҳамда ундош товушларни садоланишини тенглаштириш. Таянччи ҳис этиш ва тўғри нафас олишни янада назорат қилиш.
2. Бадиий ижрочилик, овоз ҳаракатчанлиги устида ишлаш.
3. Ашулада ўқувчи мусиқа асарининг характери, унинг таркиби куй йўналишини аниқлаши ва кўрсатиб бера олиши мусиқий таҳлилга ўргатишни йўлга қўйиш керак.
4. Ўқувчи ижро этилаётган асар тоналлиги, атамалари, динамик ва альтерация белгилари ҳамда шу асарни яратган бастакор таржимаи ҳолини билиши лозим.

Тахминий асарлар рўйхати:

1. Чаманнорингдан	Ўзбек халқ кўшиғи (қизлар овози учун)
2. Дўппи тикдим	Ўзбек халқ кўшиғи (қизлар овози учун)
3. Эй нозанин	Мукумий ғазали халқ куйи
4. Чаман ичра	Ниҳоний мусиқаси
5. Эй сарви равон	Нодира ғазали С. Калонов мусиқаси
6. Дурси-дурси	Ўзбек халқ кўшиғи
7. Эй воҳ санам	Ўзбек халқ кўшиғи
8. Айлансин ёр айлансин	Ўзбек халқ кўшиғи
9. Бахт етаклаб	А. Пўлат шеъри Ю. Ражабий мусиқаси
10. Тановар	Ўзбек халқ кўшиғи
11. Ёшлик кўшиғи	Ҳ. Раҳимов мусиқаси Зулфия шеъри
12. Наҳори нашта	Ўзбек халқ лапар

3-синф

6-синфда олинган билим ва кўникмаларни мустаҳкамлаш. Халқ куйлари ва бастакорларнинг асарларини ўрганиш жараёнида ўқувчиларнинг бадиий жиҳатдан янада ривожланишига алоҳида эътибор берилати. шу билан бир қаторда халқ кўшиқларида учрайдиган безак, нола, қочирим, тўлқинлантиришларни ансамбл бўлиб куйлашга ҳам муҳимлигини уқтириш

Тахминий асарлар рўйхати:

1. Фарғонача жанон	Муқимий муръббаси халқ куйи
2. Отма мени тошлар билан	халқ кўшиғи
3. Ялла жоним	
4. Мавриги	Бухоро фолклорларидан
5. Диғажон	Хоразм лапар
6. Айрулмасун	Муқимий ғазали М. Мирзаев
7. Баёт- 2	А. Навоий ғазали Фарғона-Тошкент мақом йўлларида
8. Куйла дилкаш дуторим	З. Обидов шеъри С. Калонов мусиқаси
9. Фарғона тонг отгунча	Ҳазиний ғазали Мухторжон Муртазоев мусиқаси
10. Отмагай тонг	“Нурхон” мусиқали драмасидан Т. Жалилов мусиқаси

11.	Садри гусванд	Хоразм халқ қўшиғи Огаҳий ғазали
12.	Оразибон	Хоразм халқ қўшиғи

4-синф

Бу синфларда ўғил болалар ўтиш яъни ўсмирлик даври (мутация) овоз дағаллашиш даври кузатилади. Шунинг учун нисбатан содда енгилроқ паст регистрдаги асарларни ўрганиш лозим. Овоз созлаш машқлар мунтазам олиб борилади.

Тахминий асарлар рўйхати:

1.	Даврон сурайлик	Х.Раҳимов мусиқаси, Б.Мирзаев шеъри
2.	Ўзбекистон диёрим	Ш.Салоев мусиқаси, А.Бобожон шеъри
3.	Дугоҳ Хусайиний	Дилафгор шеъри
4.	Дугоҳ Хусайиний	Хислат муҳаммаси
5.	Ёввойи тановар	Халқ куйи ва шеъри
6.	Соқиномаи баёт	Навоий ғазали
7.	Токай	Увайсий ғазали, К.Жабборов мусиқаси
8.	Фиғонким	Фурқат ғазали. Халқ куйи
9.	Сўлим	Фурқат ғазали И.Икромов мусиқаси
10.	Келдим	Ошиқ ғариб ва Шохсанам достонидан
11.	Давра қўшиғи	Ғ.Ғулом шеъри. С.Юдаков мусиқаси
12.	Нақши наво	Машраб ғазали. Халқ куйи
13.		

5-синф

Аввал ўтилган мавзуларни такрорлаш ва мустаҳкамлаш. Ўзбек халқ қўшиқчилигидаги мавжуд йўналишларни бир-биридан фарқлай олиш. Таниқли халқ хофизлари, бастакорлар ва мусиқа мактаблари намоёндаларининг ижодлари ҳақидаги маълумотларни ўзлаштириш.

Тахминий асарлар рўйхати

1.	Савти калон соқиномаси	Рост мақомидан
2.	Мўғулчаи дугоҳ соқиномаси	Дугоҳ мақомидан
3.	Диёримсан	К.Жабборов мус. Хабибий шеъри
4.	Қаландар I	Муқимий ғазали
5.	Ғамзасин	Фузулий ғазали. Р.Турсунов мусиқаси
6.	Куйгай	Ю.Ражабий мусиқаси Ҳ.Олимжон шеъри
7.	Хажрингда эй ёр	Ш.Шожалилов мусиқаси, Ҳислат ғазали
8.	Ялли, ялли	Навоий ғазалига Ю.Сарёми муҳаммаси
9.	Қаландар IV	Муқимий ғазали
10.	Қаландар V	Муқимий ғазали
11.	Ёввойи қаландар	Муқимий ғазали
12.	Катта ашула	Раста-раста Чархий шеъри